

KOLB'UN YAŞANTISAL ÖĞRENME MODELİNE GÖRE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ÇALIŞMA ALANININ ANALİZİ

KOLB'S ANALYSIS OF THE SOCIAL STUDIES EDUCATION WORK SPACE ACCORDING TO THE EXPERIENTIAL LEARNING MODEL

Erol KOÇOĞLU¹ - Özlem ULU KALIN²

Öz

Bireyin geçmiş deneyimlerini unutmadan bugünü yaşamayı ve bugün ile gelecek arasında bağ kurmasını temel alan sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanı, içerdiği disiplinlerden dolayı, kazanım ve içerik olarak çeşitlilik göstermektedir. Bundan dolayı bu çalışma alanının aktarımında, geçmişten günümüze kadar değişen ihtiyaçlardan dolayı birçok modelin etkili olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmada da, bu modellerden biri olan Kolb'un yaşantısal öğrenme modelinin, sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında kullanımının alan uzmanlarının algılarına göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler nitel veri analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşleri alınan çalışma grubunu; İnönü, Fırat, Dicle, Kilis, Akdeniz, Gazi, Atatürk, Gazi Osman Paşa, Siirt ve İbrahim Çeçen Üniversitelerine bağlı Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalında görev yapan öğretim üyesi ve elemanları oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde, çalışma grubunu oluşturan alan uzmanlarının sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında yaşantısal öğrenme modelinin kullanımına ilişkin, birbirinden farklı algılara sahip oldukları ve bu durumu da birbirinden farklı şekilde gerekçelendirdiklerini söyleyebiliriz. Alan uzmanlarının görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri yanıtların analizinde ve modellerin oluşturulmasında NVivo 11 programından yararlanılmıştır. Kodlamalar araştırmacıların ortak görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur. Araştırmada çalışma grubunu oluşturan alan uzmanlarının yaşantısal öğrenme modelinin sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında kullanımına yönelik algılara bağlı olarak, ortak temalar ve farklılaşan temaları oluşturan bulgulara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşantısal öğrenme, sosyal bilgiler eğitimi, alan uzmanı, görüşme.

Abstract

Without forgetting the past experiences of the individual, the social studies education field, which is based on the link between today's life and today and the future, varies in terms of acquisition and content due to the disciplines it contains. Therefore, we can say that many models are influential in the transmission of this work area, because of the needs that vary from past to present. In this research, it is aimed to evaluate Kolb's experiential learning model, which is one of these models, according to the perceptions of field experts who use social studies education in the study field. The data obtained in the study were analyzed by qualitative data analysis technique. The working group received feedback through the semi-structured interview form; Inonu, Fırat, Dicle, Kilis, Akdeniz, Gazi, Atatürk, Gazi Osman Paşa, Siirt and İbrahim are teaching faculty members and members of the Social Sciences Education Department of the Education Faculty affiliated to Chechen Universities. When the findings obtained from the research are examined, we can say that the field experts who constitute the study group have different perceptions about the use of the experiential learning model in the field of social studies education and that they justify this situation differently. The NVivo 11 program was used to analyze the answers given by the field experts to the questions in the interview form and to create the models. Coding is based on the common opinion of researchers. Findings related to the use of the experiential learning model of the field experts in the study in the field of social studies education have been reached, with common themes and findings forming differentiated themes.

Keywords: Experiential learning, social studies education, field specialist, interview.

¹ Yrd.Doç.Dr., İnönü Üniversitesi, erolakademi@gmail.com

² Yrd.Doç.Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, ozlemulu@artvin.edu.tr

1. GİRİŞ

Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanı, toplumların gelişimi ve dönüşümü üzerinde oldukça etkilidir. Bu özelliğine rağmen bu alanla ilgili yapılan çalışmaların yeterli olmayışı diğer disiplinler kadar eski bir geçmişe sahip olmayışına bağlanabilir (Oruç ve Ulusoy, 2008). Ancak sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanı diğer disiplinlerden yararlandığından dolayı sosyal bilgiler tarihsel geçmişi insanlığın ortaya çıktığı ilk ana kadar dayandırabilir. Sosyal bilgiler; sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgiler ışığında ilkökul ve ortaokul çağındaki çocuklara toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırarak iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan bir öğretim programıdır (Erden, Tarihsiz: 8; Gömleksiz ve Cüro, 2011). Bu alan gerek içeriğinin tarihsel bir nitelik taşıması, gerekse değişik kültür ve yaşam hikâyelerini aktarması ve çok disiplinli bir yapıya sahip olması bakımından önemlidir (Kan, 2010: 140; Gömleksiz ve Cüro, 2011). Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanı, bütün özellikleriyle değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla, sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve metotları birleştirerek kullanan bir öğretim programı olarak da tanımlanabilir (Öztürk, 2005: 21; Yapıcı, 2015). Bu öğretim programı ya da çalışma alanıyla bireye kazandırılacak bilgi, değer ve beceriler ilgili kurumlar tarafından düzenlenmiştir. Buna göre sosyal bilgiler, bilginin değerini ve bireyin deneyimlerini de dikkate alarak bireyin yaşama etkin katılımını sağlamayı, doğru karar vermesinde rehber olmayı, sorun çözmeyi geliştirmeyi amaçlayan bir yaklaşım doğrultusunda bireyi yapılandırmayı önemsemektedir (MEB, 2005; Yapıcı, 2015). Öğrencilere ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterme; farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz etme; katılımın önemine inanarak kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürme davranışlarını kazandırmayı hedefler. Bu amaca ulaşabilmek için de öğrencinin kendi deneyimlerini ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevresiyle etkileşimine olanak sağlayan aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanır. Çünkü aktif öğrenme yaparak, yaşayarak öğrenme ve öğrencinin kendi kararlarını vermesi ilkelerine dayanır (Kaya ve Ersoy, 2010: 93; Yapıcı, 2015).

Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında yer alan öğrenme alanları ve bu alanlara bağlı kazanımların öğrenciler tarafından yaparak yaşayarak ve anlamlı bir şekilde öğrenilmesi için ilgili kurumlar tarafından eğitim-öğretim süreci boyunca birçok modelin ön plana çıkarıldığını söyleyebiliriz. Bu modellerin etkililik düzeyine göre kullanım süreleri değişkenlik göstermektedir. Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında da öğrencinin çok yönlü bakış açısına dayalı aktif bir şekilde öğrenmeyi temele alan modellerin kullanılması, öğrencilerin derse ve konuya olan ilgi düzeylerini arttırılabilir. Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında kullanılan modellerde öğrenmek ve öğretmek için birçok yolun var olduğunu, bu yollarında “eğitimde bireysel farklılıklara saygı esastır” ilkesinden hareketle kişiden kişiye değiştiğini bilen bir sosyal bilgiler öğretmeninin temel hedefi, her öğrenci için uygun öğrenme stilini öğretmek olmalıdır. Unutulmamalıdır ki, her öğrencinin en iyi öğrendiği yol onun öğrenme stilidir (Mutlu ve Aydoğdu, 2003). Bireylerin öğrenme stilleri de kullanılan modellere göre değişkenlik gösterdiği hiçbir zaman unutulmamalıdır. Şöyle ki, bireyin sürekli değişen yaşam koşullarına bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaç piramidini temele alan, öğrenmenin yaşantı, biliş, algı ve davranışın bir bileşimi olduğunu (Ergür, 1998) ileri süren Kolb’un yaşantısal öğrenme modelinde, bu stiller 4 ayrı başlık altında toplanmıştır.

Şekil 1: Kolb'ün öğrenme stillerine uygun öğrenme, öğretme ve değerlendirme aktiviteleri (Özdemir ve Kesten, 2012).

Değiştiren (Diverger) Öğrenme Stili

Bu stilde yer alan bireylerin temel özellikleri, alışılmamış yollarla bilgi toplama, kendisine özgü etkinlikler yapma, açık uçlu soruları yanıtlama, bireyselleştirilmiş öğrenme, uygulamaları kurgulama, belirsizliği belirgin hale getirme, dinlemeye karşı açıklık, değerlere ve duygulara karşı duyarlılık şeklinde sıralanabilir (Jonassen and Grabowski, 1993; Özen, 2011). Bu öğrenme stiline sahip bireyin en önemli özelliği, düşünme yeteneği, değer ve anlamların farkında olmasıdır. Somut durumları birçok açıdan gözden geçirir ve olaylar karşısında harekete geçmek yerine gözlem yapmayı tercih eder. Düşünceleri biçimlendirirken kendi düşünce ve duygularını göz önüne alır. Eğitimde, birçok dersin öğrenme- öğretme sürecinde kullanılan beyin beyin fırtınası tekniğinde olduğu gibi, farklı fikirlerin üretildiği durumlar üzerinde yoğunlaşmaktan zevk alır (Kolb, 1984; Peker, 2003; Mutlu ve Aydoğdu, 2003).

Özümseyen (Assimilator) Öğrenme Stili

Bu stilde yer alan bireylerin özellikleri, bilgiyi organize etme, kavramsal modeller oluşturma, fikir ve kuramları sınama, yaşantıları desenleme, nicel verileri çözümlenme olarak sıralanabilir. Bu öğrenme stiline sahip kişiler için bir kuramın mantıki geçerliliği pratik değerinden daha önemlidir (Jonassen and Grabowski, 1993; Özen, 2011). Bireyler bir şeyler öğrenirken kişiler yerine soyut kavramlar ve fikirler üzerinde odaklaşırlar. Özümseyen öğrenme stiline sahip bireylerin en belirgin özelliği kavramsal modelleri oluşturmalarıdır. Bu öğrenme stili özellikle fen ile ilgili meslek alanlarında etkin olabilmek için çok gerekli görülmektedir (Kolb, 1984; Peker, 2003; Mutlu ve Aydoğdu, 2003).

Ayrıştıran (Converger) Öğrenme Stili

Bu stilde yer alan bireylerin temel özellikleri, düşünme ve uygulamada yeni yollar yaratma, yeni fikirleri yaşantısına sokma, en iyi çözümü seçme, hedefler belirleme, karar verme, biçiminde sıralanabilir (Jonassen and Grabowski, 1993; Özen, 2011). Bu stile sahip

bireylerin belli başlı özellikleri problem çözme, karar verme, fikirlerin mantıksal analizi ve sistematik planlama yapabilmeleridir. Yaparak öğrenme önemlidir (Kolb, 1984; Peker, 2003; Mutlu ve Aydoğdu, 2003).

Yerleştiren (Accommodator) Öğrenme Stili

Bu stilde yer alan bireylerin temel özellikleri, yapılandırılmamış işleri yapma, hedeflere bağlılık, fırsat kollama ve arama, başkalarını etkileme ve liderlik yapma, kişisel olarak toplumla bütünleşme ve onlarla ilgili konularla ilgilenme, şeklinde sıralanabilir. (Jonassen and Grabowski, 1993; Özen, 2011). Planlama yapma, kararları yürütme ve yeni deneyimler içinde yer alma bu stile sahip bireylerin belli başlı özellikleridir. Mantıki analizlerden çok duygulara bağlı davranmaya eğilimleri vardır. Yaparak ve hissederek öğrenme söz konusudur (Kolb, 1984; Peker, 2003; Mutlu ve Aydoğdu, 2003).

Yaşantısal öğrenme modelinin kapsadığı stilleri ve onların özelliklerini gösteren şekil 1’den hareketle, modelin uygulandığı herhangi bir dersin ya da çalışma alanının öğrenme-öğretme sürecinde, bu sürecin içerisinde yer alan öğrencilerin, sürecin sonuna kadar öğrenmeye ilişkin davranışları öğretmenler tarafından gözlemlenebilir. Bu durumda, öğretmenin rahatlıkla dönüte ulaşip düzeltme yapma olanağına sahip olmasını sağlar. Modelin bu özelliğinden hareketle, modelinin sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında kullanılmasına ilişkin alan uzmanlarının değerlendirmesini amaçlayan bu çalışmada, bu modelde yer alan öğrenme stillerinin sosyal bilgiler eğitiminde kullanılmasına ilişkin, alan uzmanlarının görüşlerine dayalı olarak elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmanın Amacı

“Kolb’un yaşantısal öğrenme modeline göre sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanını, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda analizini” temele alan bu çalışmada, sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanlarının yukarıda ki amaç doğrultusunda görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde çalışmaya katılan alan uzmanlarına şu sorular yöneltilmiştir:

- ✓ Sosyal bilgiler derslerindeki kazanımları ve içeriği yaşantısal öğrenme modeline dayalı olarak aktarımını uygun buluyor musunuz, niçin?
- ✓ Bir alan uzmanı olarak, yaşantısal öğrenme modelinin sosyal bilgiler dersine etkileri sizce nelerdir?
- ✓ Yaşantısal öğrenme modelinde yer alan stillerin sosyal bilgiler dersine katılan öğrencilerin öğrenme sürecindeki öğrenmelerine uygunluk durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

“Kolb’un yaşantısal öğrenme modeline göre sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanını, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda analizini” temele alan bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımına dayalı betimsel tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Creswell (1998) nitel araştırmayı, sosyal yaşamı ve insanla ilgili problemleri kendine özgü metodlarla sorgulayarak, anlamlandırma süreci olarak ifade etmektedir. Nitel araştırma sürecinde araştırmacı bütüncül bir araştırma tablosu ortaya koyarak; kelime analizleri, detaylı katılımcı görüşme raporları kullanır ve araştırmayı doğal ortamda düzenler. Nitel araştırmada genel olarak takip edilen araştırma süreci parçadan bütünedir (tümevarım). Genel itibariyle nitel araştırmacı gözlem, görüşme ve dokümanlardan yola çıkarak kavramları, anlamları ve ilişkileri açıklayarak süreci sürdürür (Merriam, 1998; Yıldırım ve Şimşek, 2008).Yarı yapılandırılmış görüşmelerde ise,

görüşme soruları önceden belirlenmiş görüşme durumlarını kapsamaktadır (Balcı, 2004). Bu araştırmada durum çalışması modeli kullanılmıştır. Durum çalışması modeli “güncel bir olgunun gerçek yaşam bağlamında, özellikle bağlam ve olguların sınırlarının kesin olarak belli olmadığı durumlarda görgül olarak araştırılması” şeklinde ifade etmektedir (Yin, 1994; Merriam, 1998, s. 27).

Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubunu, İnönü, Fırat, Dicle, Kilis, Akdeniz, Gazi, Atatürk, Gazi Osman Paşa, Siirt ve İbrahim Çeçen Üniversitelerine bağlı Eğitim Fakültelerinde yer alan Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında görev yapan, yaşantısal öğrenme modeline ilişkin içeriksel yeterliliğe sahip 50 öğretim elemanı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın kuramsal boyutu oluşturulduktan sonra ““Kolb’un yaşantısal öğrenme modeline göre sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanını, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda analizi” için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken öncelikle sorulacak sorular belirlenmiştir. Sorular oluşturulurken kolay anlaşılabilir sorular yazma, açık uçlu sorular sorma, odaklı sorular hazırlama, yönlendirmekten kaçınma, çok boyutlu sorular sormaktan kaçınma ve soruları mantıklı bir biçimde düzenleme gibi ilkelere (Yıldırım ve Şimşek, 2008) dikkat edilmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme formu, İnönü Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde görev yapan alan uzmanlarına, içerik geçerliliğini sağlamak amacıyla görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarından gelen görüş ve öneriler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunda 3 soru yer almaktadır.

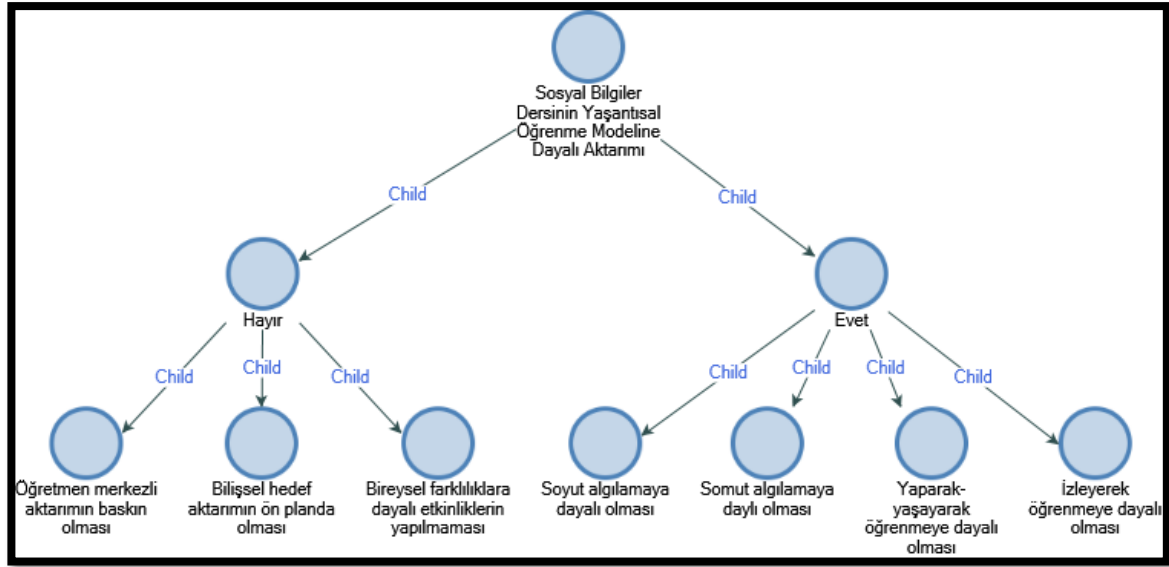
Verilerin Analizi

Araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ilgili çözümlenmeler, nitel boyutta gerçekleştirilmiştir. Veriler, bilgisayar destekli analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ve modellerin oluşturulmasında NVivo 11 programından yararlanılmıştır. Kodlamalar araştırmacıların ortak görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur. Bu çerçevede, “Kolb’un yaşantısal öğrenme modeline göre sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanını, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda analizine” yönelik görüşleri betimsel ve içerik analizi teknikleriyle belli temalar altında bu görüşler gruplanarak çözümlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, araştırmada ulaşılan uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmacılar ve uzmanlar tarafından öncelikle ana temalar ardından bunlara bağlı alt temalar oluşturulmuştur. Çözümlenmeler sonucunda ortaya çıkan temalar aralarındaki bağları gösterir şekilde modellenmiş ve görselleştirilmiştir. Modelde yer alan ilişkileri gösteren temayı söyleyen kişi sayısı (frekansını) belirlenmiştir. Araştırmacıların ve uzmanın, temalarda yer alması gereken görüşlere ilişkin değerlendirmeleri karşılaştırılarak “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” sayıları tespit edilmiştir. Araştırmacı dışında iki uzmanla birlikte analizler yapıp, Miles ve Huberman’ın (1994) formülüne göre araştırmacılar arasındaki uyum hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

“Kolb’un yaşantısal öğrenme modeline göre sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanını, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda analizine ilişkin oluşan alt başlıklar aşağıda yer almaktadır.

3.1. Sosyal Bilgiler Dersinin Yaşantısal Öğrenme Modeline Dayalı İşlenişini Uygun Bulmaya İlişkin Durum

Şekil 2: Çalışma grubu üyelerinin sosyal bilgiler dersinin yaşantısal öğrenme modeline dayalı aktarımına ilişkin algıları

Sosyal bilgiler alan uzmanlarının, “Sosyal bilgiler derslerindeki kazanımları ve içeriği yaşantısal öğrenme modeline dayalı olarak aktarımını uygun buluyor musunuz, niçin?” şeklinde ki soruya vermiş oldukları yanıtlar, iki farklı ana tema ve bunlara bağlı alt temaların oluşmasını beraberinde getirmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara bağlı olarak oluşan ana temalar “Evet” (f-40) ve “Hayır” (f-10) olup, “Evet” ana temasına bağlı alt temalar, soyut algılamaya dayalı olması (f-8), somut algılamaya dayalı olması (f-10), yaparak yaşayarak öğrenmeye dayalı olması (f-15) ve izleyerek öğrenmeye dayalı olması (f-8) şeklinde iken; “Hayır” ana temasına bağlı alt temaların, öğretmen merkezli aktarımın baskın olması (f-3), bilişsel hedef aktarımının (bilgiye dayalı) ön planda olması (f-4) ve bireysel farklılıklara dayalı etkinliklerin yapılmaması (f-3) olduğu şekil 2’de görülmektedir.

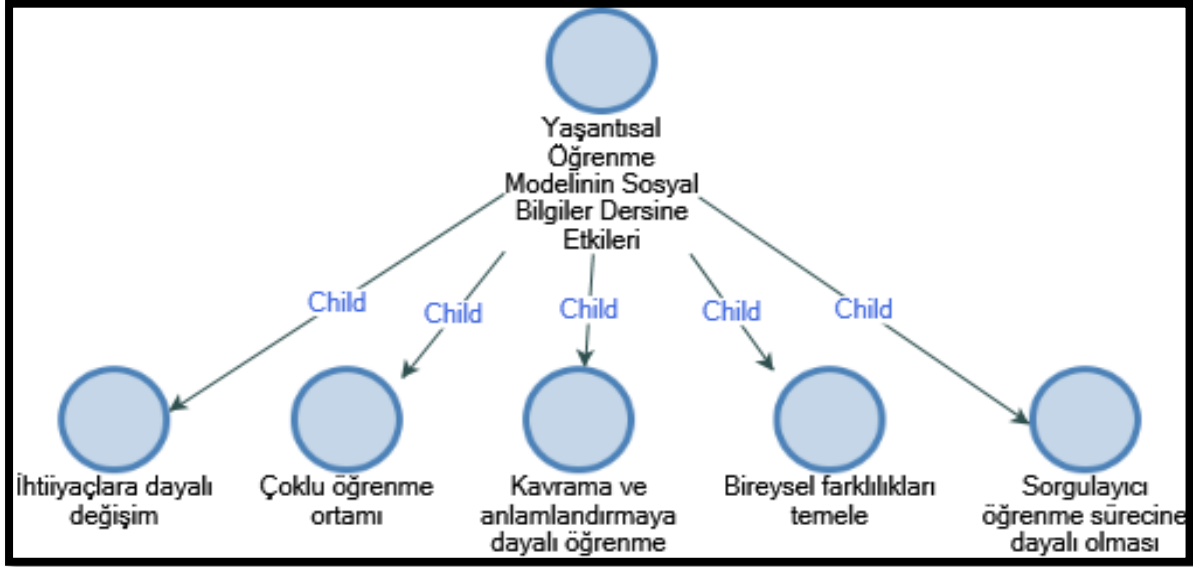
Görüşme formunda yer alan ilk soruya çalışmaya katılanların vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde, görüşlerinin farklı olduğu görülmektedir. Alan uzmanlarının görüşlerine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

“Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanını oluşturan öğrenme alanlarına baktığım zaman, bu çalışma alanının, bütün öğretim modellerine dayalı olarak aktarılabilirliği kanısındayım. Çünkü sosyal bilgiler dersi, öğrenme-öğretme sürecinde birbirinden farklı etkinliklerin sergilenebileceği, materyallerin kullanılabilirliği, farklı strateji, yöntem ve tekniklerin bir arada kullanılabilirliği bir çalışma alanıdır. Buradan hareketle sorunuza cevaplayacak olursam, yaşantısal öğrenme modeline dayalı bir aktarımın da sosyal bilgiler dersinde somut ve soyut algılamayı öğrenciye kazandırmasından dolayı uygun olduğunu düşünüyorum.” (Alan Uzmanları, 3, 14).

“Sosyal bilgiler dersinin aktarımında ben herhangi bir modelden ziyade öğretmenin meslek, alan ve genel kültür bilgisinin daha çok etkili olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla yaşantısal öğrenme modeline dayalı aktarımı uygun bulmama ilişkin sorunuza cevabım ne yazık ki hayır şeklinde olacaktır. Bu durumu daha özel bir sebeple gerekçelendirmem gerekiyorsa, yukarıdaki gerekçemin kavramsal ifadesi olan öğretmen merkezli aktarımın baskın olmasını söyleyebiliriz.” (Alan Uzmanı, 29).

3.2. Yaşantısal Öğrenme Modelinin Sosyal Bilgiler Dersi Etkilerine İlişkin Durum

Görüşme formunda yer alan “Bir alan uzmanı olarak, yaşantısal öğrenme modelinin sosyal bilgiler dersine etkileri sizce nelerdir?” şeklindeki soruya vermiş oldukları yanıtlar şekil 3’de verilmiştir.

Şekil 3: Yaşantısal Öğrenme modelinin sosyal bilgiler dersine etkilerine ilişkin çalışma grubunun algıları

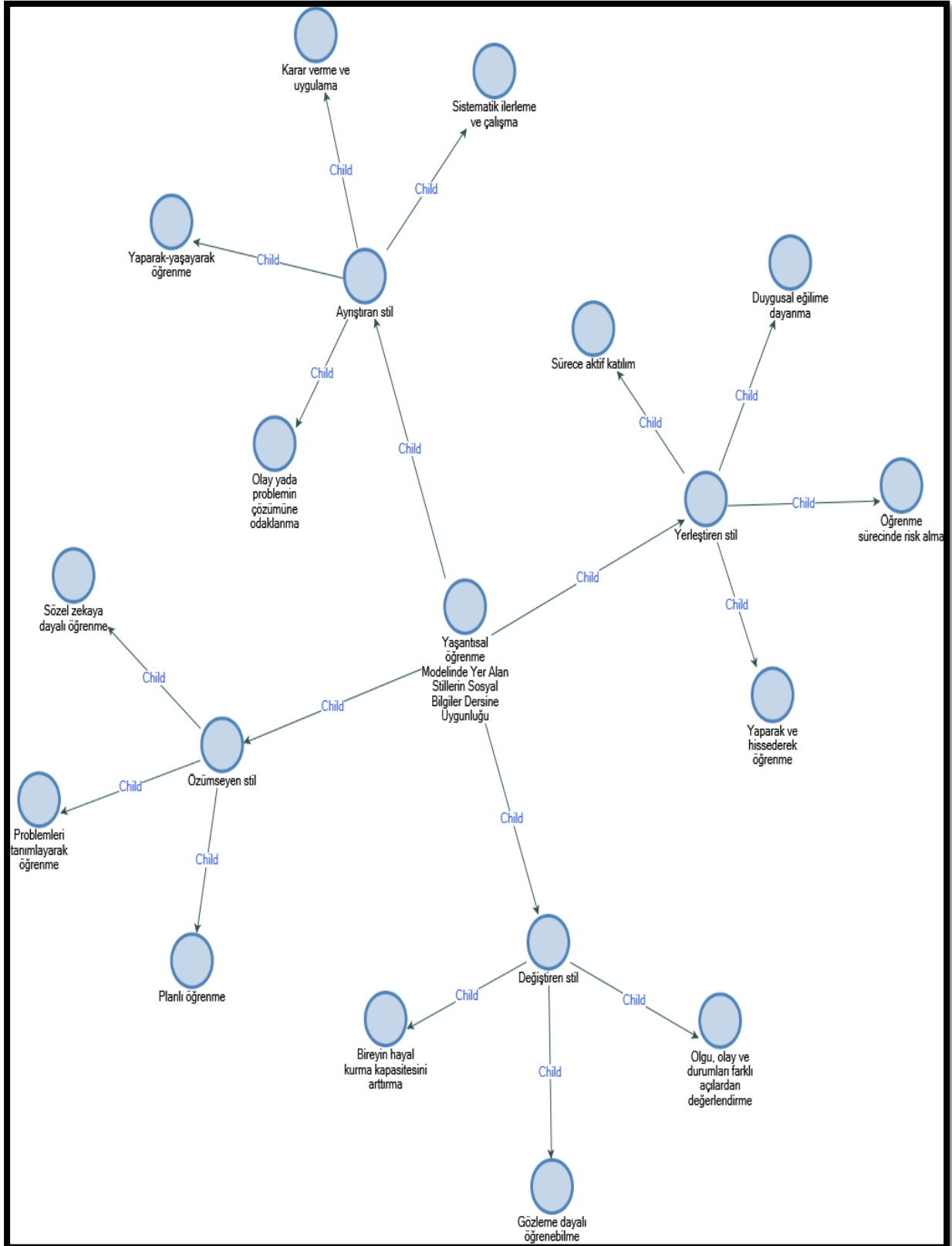
Şekil 3’de görüşme formunda yer alan “Bir alan uzmanı olarak, yaşantısal öğrenme modelinin sosyal bilgiler dersine etkileri sizce nelerdir?” şeklindeki soruya alan uzmanlarının 5 farklı alt tema ile farklılaştıkları şekil 3’de görülmektedir. Katılımcıların, bu soruya vermiş oldukları yanıtlar, ihtiyaçlara dayalı değişim (f-12), çoklu öğrenme ortamı (f-16), kavrama ve anlamlandırmaya dayalı öğrenme (f-8), bireysel farklılıkları temele alma (f-7) ve sorgulayıcı öğrenme sürecine dayalı olma (f-7) şeklinde araştırmacılar tarafından içerik analizine tabi tutularak alt temalar belirlenip verilmiştir. Görüşme formundaki görüşlere ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

“Yaşantısal öğrenme modelinin sosyal bilgiler dersine olumlu yönden hiçbir etkisi olduğunu düşünenlerden değilim. Çünkü bu model de yer alan her bir stilin kullanımı bireyin ve toplumun baskın ideolojilerine ve ihtiyaçlarına dayalı olarak değiştiğini düşünüyorum.” (Alan Uzmanı, 1)

“Bana verdiğiniz bu soru formuna baktığım zaman modelin farkındalığına sahip olan öğretmenimizin bana göre olmamasından dolayı doldurup doldurmamaktan yana çekincelerim vardı ancak madem böyle bir çalışma yapılıyor katkı bazında doldurmaya karar verdim. Sorunuza gelince, ben bu modelin öğretmen yetiştiren ilgili kurumlar ve MEB tarafından iyi bir şekilde analiz edilip değerlendirilmesi kanısındayım. Çünkü bu her yönüyle öğrenme öğretme sürecini olumlu bir şekilde etkileyebilen bir model olduğunu düşünüyorum. Özellikle her anlamda bireysel farklılıkları temele alması sosyal bilgiler dersi üzerinde ki en büyük etkisi olduğunu düşünüyorum.” (Alan Uzmanı, 49, 8)

3.3. Yaşantısal Öğrenme Modelinde Yer Alan Stillerin Sosyal Bilgiler Dersine Katılan Öğrencilere Uygunluğuna İlişkin Durum

Görüşme formunda yer alan “Yaşantısal öğrenme modelinde yer alan stillerin sosyal bilgiler dersine katılan öğrencilerin öğrenme sürecindeki öğrenmelerine uygunluk durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?” Şeklindeki soruya vermiş oldukları yanıtlar şekil 4’te verilmiştir. Şekil 4 incelendiğinde alan uzmanları yaşantısal öğrenme modelini oluşturan her bir stili ana tema olarak belirleyip bu ana temalara bağlı alt temalar oluşturduklarını söyleyebiliriz. Çalışma grubunu oluşturan alan uzmanlarının ana tema ve bağlı alt tema frekans dağılımları incelendiğinde; **Özümseyen stil/f-15** (planlı öğrenme (f-5), sözel zekâyaya dayalı öğrenme (f-6), problemleri tanımlayarak öğrenme (f-4); **Değiştiren stil/f-10**, bireyin hayal kurma kapasitesini artırma (f-3), gözleme dayalı öğrenme (f-4), olay, olgu ve durumları farklı açılardan değerlendirme (3); **Ayrıştıran Stil/f-12**, sistematik ilerleme ve çalışma (f-4), karar verme ve uygulama (f-3), yaparak yaşayarak öğrenme (f-4), problemin çözümüne odaklanma; **Yerleştiren stil / f-13**, sürece aktif katılım (f-4), duygusal eğilime dayanma (f-4), risk alma (f-2) ve yaparak hissederek öğrenme (f-3) şeklinde verildiğini şekil 3’de görmekteyiz.

Şekil 4: Yaşantısal Öğrenme modelinde yer alan stillerin sosyal bilgiler dersine katılan öğrencilere uygunluğuna ilişkin çalışma grubunun algıları

Katılımcıların “Yaşantısal öğrenme modelinde yer alan stillerin sosyal bilgiler dersine katılan öğrencilerin öğrenme sürecindeki öğrenmelerine uygunluk durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?” şeklinde ki soruya vermiş oldukları yanıtların örnek cümleleri aşağıda verilmiştir.

“Yaşantısal öğrenme modelinde yer alan stillerin sosyal bilgiler dersine katılan öğrencilerin öğrenme düzeylerine uygunluğunun ölçüldüğü bu soruya vereceğim cevabımın aslında çok boyutlu olması gerekmektedir. Ancak kavramsal bir cevap vermemiz araştırmaya daha uygun olacağı düşüncesinden hareketle bu modelde yer alan özümseyen stilin öğrenciler açısından daha uygun olduğunu söyleyebilirim. Çünkü bu stil, sosyal bilgiler dersinin içerik olarak ruhuna uygun olan sözel zekâyaya dayalı öğrenmeyi ön plana almaktadır.” (Alan Uzmani, 9)

“Sosyal bilgiler dersine katılan her bir öğrenci, yaşantısal öğrenme modelindeki stillere baktığımızda dersin içeriğinden dolayı her ne kadar özümseyen stilin uygunluğu ön plana çıkacak gibi olsa da, temel amacın kavrama ve anlama düzeyini arttırmak olan yeni eğitim anlayışı çerçevesinde ele alındığında bana göre yerleştiren stilin daha uygun olması gerekir. Çünkü bu stil, öğrencinin öğrenme-öğretme sürecinde aktif katılımını ön plana almaktadır.” (Alan Uzmani, 50).

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Kolb’un yaşantısal öğrenme modeline göre sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanının, alan uzmanlarının görüşleri perspektifinde analizini temele alan bu araştırmada birbirinden farklı dikkat çekici sonuçlar elde edilmiştir. Görüşme formu ile elde edilen veriler, içerik analizine tabi tutularak temalar halinde araştırmacılar tarafından sınıflandırılmıştır (Şekil, 2-3-4). Araştırmada sosyal bilgiler dersi çalışma alanının her anlamda (kazanım, içerik, eğitim durumları, sinama durumları) yaşantısal öğrenme modeline uygun olduğunu kabul eden alan uzmanları olduğu gibi uygun olmadığını kabul edenler de mevcuttur (Şekil 2). Bu modelin sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanı için uygun olmadığını ifade eden katılımcıların var olması, bu modelin eğitimde kullanılan en çağdaş modellerden biri olduğunu savunup, bu konuda çalışmalar yapan bilim insanları için hoş karşılanmayacak bir durumdur. Bu dikkat çekici sonucun yanı sıra, yaşantısal öğrenme modelinin sosyal bilgiler dersine etkilerinin araştırma bulgularında 5 alt tema şeklinde verilmesi (Şekil 3), bu modelin sosyal bilgiler dersi çalışma alanı üzerinde, sosyal bilgiler öğretim programında verilen kazanımlara uygun olarak hazırlanan içeriğin, kullanılan öğrenme stiline özelliklerine uygun olarak öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin anlamlandırarak öğrenmelerinde etkisini gösterdiğini söyleyebiliriz. Bu etkinin dersin hangi aşamalarında gösterildiği ile ilgili pek çok tartışma olmasına rağmen etkinin gösterilmesi ile ilgili seviye farkının olduğunu söyleyebiliriz. Şöyle ki, yaşantısal öğrenme modelinin sosyal bilgiler dersi çalışma alanına katılan öğrencilerin öğrenme sürecine etkisine ilişkin olarak da araştırmada birbirinden farklı ve dikkat çekici sonuçlara ulaşıldığı şekil 4’te görülmektedir. Bu şekil incelendiğinde, yaşantısal öğrenme modelinde yer alan her bir öğrenme stiline sahip olduğu özellikler uygulama sırasında farklılık gösterse de katılımcılar tarafından sosyal bilgiler dersinde kullanılması konusunda kabul gördüğünü araştırmanın sonucuna bakarak söyleyebiliriz.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarına göre, sosyal bilgiler dersini alan öğrenciler üzerinde en çok etkili olan öğrenme stiline özümseyen stili olarak belirledikleri saptanmıştır. Bu sonuç, Özdemir ve Kesten (2012) tarafından yapılan, “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ve bazı demografik değişkenlerle ilişkisi”, Çaycı ve Ünal (2007) tarafından yapılan “Sınıf öğretmeni adaylarının sahip oldukları öğrenme stillerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi”, Demir (2006) tarafından yapılan “Sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme stilleri ve sosyal bilgiler öğretimi”, ve Özdemir (2015) tarafından

yapılan “Kolb’un Öğrenme Döngüsü’nün Coğrafya Derslerinde Uygulanmasıyla İlgili Deneysel Bir Çalışma” adlı çalışmalarda elde edilen sonuçlar ile paralellik göstermektedir. Ayrıca bu araştırmada alan uzmanlarının sosyal bilgiler dersine katılan öğrenciler üzerinde en az etkiyi oluşturan öğrenme stiline göre değişen stil olduğu bu sonucun Özdemir (2015) tarafından yukarıda verilen çalışmada elde edilen bulgular ile hem benzerlik hem de farklılık gösterdiği söylenebilir. Çünkü Özdemir (2015)’in yaptığı çalışmada en az tercih edilen stiller değiştiren ve yerleştiren stiller olarak ifade edilmiştir.

Araştırmada, çalışma grubunun görüşlerinden hareketle sosyal bilgiler dersi çalışma alanında derslerin yaşantısal öğrenme modeline uygun düzenlenmesi, öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınması, somut ve soyut algılama kapasitelerini arttırması, öğrenme sürecine aktif katılarak yaparak yaşayarak öğrenmesi üzerinde olumlu bir etki oluşturduğuna ilişkin elde edilen sonuçlar, Bligh (1998)’in yapmış olduğu “Konuşmacıların kullandığı şey nedir? Akıl.” isimli çalışmasında elde ettiği, geleneksel öğretim modellerinin ve ortamlarının öğrencilerde ilgi uyandırma ve değer öğretimi için nispeten yetersiz olduğunu, öğrencilerin böyle ortamlarda sürece aktif olarak katılmadıklarından dolayı dikkatinin çok kısa sürede dağıldığına ilişkin bulgu ifadesiyle; Özdemir (2015) tarafından yapılan “Kolb’un Öğrenme Döngüsü’nün Coğrafya Derslerinde Uygulanmasıyla İlgili Deneysel Bir Çalışma” adlı araştırmasında elde ettiği, yaparak yaşayarak öğrenmenin olduğu, öğrencilerin sürece aktif olarak katıldıkları, stillerin (ayrıştırıcı ve yerleştiren) uygulandığı deney grubunun lehine bir başarının çıktığı sonucuyla paralellik göstermektedir.

Araştırmada, yaşantı temelli öğrenme modelinin ve modelin içerdiği öğrenme stillerinin “bireysel farklılıkları dikkate alması, öğrencilere çoklu öğrenme ortamı sağlayarak daha iyi öğrenmelerini sağlaması, öğrencilerin ihtiyaç analizine dayalı sorgulayıcı ve araştırıcı bir sürece dayalı olmasından” dolayı sosyal bilgiler dersi çalışma alanını etkilediğini ifade eden çalışma grubu üyeleri, yaşantı temelli öğrenme modelini ve stillerinin, öğrenme sürecindeki etkililik ölçütlerini belirledikleri söylenebilir. İfade edilen bu ölçütler, Kılıç (2002) “Web temelli öğrenmede baskın öğrenme stiline göre öğrenme etkinlikleri tercihi ve akademik başarıya etkisi”, Gencel (2006) “Öğrenme stilleri, deneysel öğrenme kuramına dayalı eğitim, tutum ve sosyal bilgiler program hedeflerine erişim düzeyi” ve Yılmaz ve Özgür (2012) tarafından yapılan “Türetimci çoklu ortamın öğretmen adaylarının öğrenme stillerine göre başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi” adlı çalışmalarda elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Araştırmada elde edilen bu sonuçlardan hareketle;

- ✓ Kolb’un yaşantı temelli öğrenme modelinin ilkeleri çerçevesinde sosyal bilgiler dersi çalışma alanına bağlı programlar ve kaynaklar ilgili kurumlar ve yetkililer tarafından gözden geçirilip yeniden hazırlanmalıdır,
- ✓ Yaşantı temelli öğrenme modelinin öğrenciler üzerindeki etkisine yönelik yapılan çalışmalar incelenmeli ve sonuçları yetkililerle paylaşılıp ilgili düzenlemeler yapılmalıdır,

KAYNAKÇA

- Balcı, A. (2004). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bligh, A.D.(1998). What’s The Use of Lectures?, San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Creswell, J. W. (1998). Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

- Çaycı, B. ve Ünal, E. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının sahip oldukları öğrenme stillerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Üniversite ve Toplum*, 7(3), [Çevrim-içi: <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=328>] Erişim tarihi: 01.01.2012.
- Demir, K. M. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme stilleri ve sosyal bilgiler öğretimi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 23, 28–37.
- Erden, M. (Tarihsiz). Sosyal Bilgiler Öğretimi. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Ergür, O. E. (1998). Hacettepe Üniversitesi Dört Yıllık Lisans Programlarındaki Öğrenci Ve Öğretim Üyelerinin Öğrenme Stillerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gencel, İ. E. (2006). *Öğrenme stilleri, deneysel öğrenme kuramına dayalı eğitim, tutum ve sosyal bilgiler program hedeflerine erişimi düzeyi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gömlüksiz, M.N. ve Cüro, E.(2011). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrencilerin Tutumlarının Değerlendirilmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, ISSN: 1303-5134.
- Jonessan, D. H. and Grabowski, B. L. (1993). Handbook of Individual Differences, Learning and Instruction. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. Hilsdale, New Jersey.
- Kaya, B. Ersoy, F. (2010). Geleneksel Sınıflarda Sosyal Bilgiler Dersinde Zaman İçinde Bilim Ünitesinde Aktif Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısı ve Tutumu Üzerine Etkisi, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi - USBED• International Social Science Education of Journal – ISSEJ Yaz/Summer Volume I Issue II Article III*.
- Kılıç, E. (2002). *Web temelli öğrenmede baskın öğrenme stiline öğrenme etkinlikleri tercihi ve akademik başarıya etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kolb, D. (1984) *Experiential Learning: Experience As The Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- MEB (TTKB) (Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı). (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar). Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Miles, M. and Huberman, A. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Source Book*. Thousand Oakes: Sage Publications.
- Mutlu, M. ve Aydoğdu, M.(2003).Fen Bilgisi Eğitiminde Kolb'un Yaşantısal Öğrenme Yaklaşımı, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1),13.
- Oruç, Ş. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 121-132.
- Özdemir, N. ve Kesten, A. (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ve bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 361-377.
- Özdemir, N.(2015). Kolb'ün Öğrenme Döngüsü'nün Coğrafya Derslerinde Uygulanmasıyla İlgili Deneysel Bir Çalışma, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 30(2): 81-98.

- Özen, Y.(2011). Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri ve Bunların Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi, *Akademik Bakış Dergisi*, (24), 1-24.
- Öztürk, C. (2005). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Peker, M.(2003). Öğrenme Stillere Dayalı Matematik Öğretiminde 4 MAT Sisteminin Tutum ve Başarı Üzerine Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Yapıcı, H.(2015). Sosyal Bilgiler Öğretimi Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 346-362.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. ve Özgür, D. Ö. (2012). Türetimci çoklu ortamın öğretmen adaylarının öğrenme stillerine göre başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi. *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education)*, 42, 441-452.
- Yin, R. K. (1994). "Evaluation: A Singular Craft". Eds.: C. Reichardt and S. Rallis. *New Directions in Program Evaluation*, 1994, 71-84.